

Byla C-809/19

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2019 m. lapkričio 4 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Landgericht Gera (Vokietija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2019 m. spalio 25 d.

Ieškovas:

ER

Atsakovė:

Volkswagen AG

Pagrindinės bylos dalykas

Teisė į kompensaciją atkuriant teisinę padėtį naujos transporto priemonės, kurioje įrengtas draudžiamas išderinimo įtaisas, pirkimo–pardavimo sutarties atveju – Variklių gamintojo atsakomybė grupei pavaldžios įmonės pagamintos transporto priemonės atveju – Pareiga pateikti atitikties liudijimą – Galutinio vartotojo apsauga – Kompensacijos už naudojimąsi išskaitymas iš žalos

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Sąjungos teisės aiškinimas, SESV 267 straipsnis

Prejudiciniai klausimai

1. Ar EG-FGV 6 straipsnio 1 dalis, 27 straipsnio 1 dalis arba Direktyvos 2007/46/EB 18 straipsnio 1 dalis ir 26 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinamos taip, kad gamintojas pažeidžia savo pareigą išduoti galiojantį liudijimą pagal EG-FGV 6 straipsnio 1 dalį (arba savo pareigą pateikti atitikties liudijimą

pagal Direktyvos 2007/46/EB 18 straipsnio 1 dalį), įrengdamas transporto priemonėje draudžiamą išderinimo įtaisą, kaip tai suprantama pagal Reglamento (EB) Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalį ir 3 straipsnio 10 punktą, ir tokios transporto priemonės pateikimu į rinką pažeidžiamas draudimas pateikti į rinką transporto priemonę be galiojančio atitikties liudijimo pagal EG-FGV 27 straipsnio 1 dalį (arba draudimas parduoti neturint galiojančio atitikties liudijimo pagal Direktyvos 2007/46/EB 26 straipsnio 1 dalį)?

Jeigu atsakymas būtų teigiamas:

1a. Ar EG-FGV 6 ir 27 straipsniais arba Direktyvos 2007/46/EB 18 straipsnio 1 dalimi, 26 straipsnio 1 dalimi ir 46 straipsniu taip pat siekiama apsaugoti galutinį vartotoją, taip pat jo pasirinkimo laisvę ir turtą? Ar transporto priemonės, kuri buvo pateikta į rinką be galiojančio atitikties liudijimo, įsigijimas, kai ją įsigyja automobilio pirkėjas, patenka į grėsmių, kurioms užkardyti buvo priimtos šios normos, sritį?

2. Ar Reglamento (EB) Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalimi taip pat siekiama apsaugoti galutinį vartotoją, taip pat jo pasirinkimo laisvę ir turtą? Ar transporto priemonės, kurioje įrengtas draudžiamas išderinimo įtaisas, įsigijimas, kai ją įsigyja automobilio pirkėjas, patenka į grėsmių, kurioms užkardyti buvo priimta ši norma, sritį?

3. Ar EG-FGV 6 ir 27 straipsniai arba Direktyvos 2007/46/EB 18 straipsnio 1 dalis, 26 straipsnio 1 dalis ir 46 straipsnis ir Reglamento (EB) Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalis turi būti aiškinami taip, kad pažeidus šias nuostatas kompensacijos už faktinį transporto priemonės naudojimą (**orig. p. 3**) išskaitymas iš galutinio vartotojo patirtos žalos visiškai arba iš dalies (jei taip, koku būdu arba kokia apimtimi?) anuliuotinas, jei galutinis vartotojas dėl šio pažeidimo gali pareikalauti ir reikalauja panaikinti transporto priemonės pirkimo–pardavimo sutartį? Ar šio klausimo aiškinimas skiriasi tuo atveju, jei minėtas pažeidimas įvykdomas suklaidinus patvirtinimą išduodančias institucijas ir galutinį vartotoją pareiškimu, kad visos patvirtinimo sąlygos tenkinamos ir transporto priemonės eksploatavimas kelių eisme leidžiamas be apribojimų, o pažeidimu ir apgaule siekiama sumažinti kaštus ir padidinti pelną didele pardavimo apimtimi, kartu įgyjant konkurencinį pranašumą apgaulės neįtariančio kliento sąskaita?

Nurodomos Sąjungos teisės nuostatos

2007 m. rugsėjo 5 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/46/EB, nustatančios motorinių transporto priemonių ir jų priekabų bei tokioms transporto priemonėms skirtų sistemų, sudėtinių dalių ir atskirų techninių mazgų patvirtinimo pagrindus (Pagrindų direktyva), 18 straipsnio 1 dalis, 26 straipsnio 1 dalis ir 46 straipsnis

2007 m. birželio 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 715/2007 dėl variklinių transporto priemonių tipo patvirtinimo atsižvelgiant į

išmetamųjų teršalų kiekį iš lengvųjų keleivinių ir komercinių transporto priemonių (Euro 5 ir Euro 6) ir dėl transporto priemonių remonto ir priežiūros informacijos prieigos 3 straipsnio 10 punktas ir 5 straipsnio 2 dalis

2009 m. gegužės 7 d. Komisijos reglamento (EB) Nr. 385/2009, kuriuo pakeičiamas Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2007/46/EB, nustatančios motorinių transporto priemonių ir jų priekabų bei tokioms transporto priemonėms skirtų sistemų, sudėtinių dalių ir atskirų techninių mazgų patvirtinimo pagrindus, IX priedas (Pagrindų direktyva), priedas

Nurodomos nacionalinės teisės nuostatos

Verordnung über die EG-Genehmigung für Kraftfahrzeuge und ihre Anhänger sowie für Systeme, Bauteile und selbstständige technische Einheiten für diese Fahrzeuge (Nutarimas dėl motorinių transporto priemonių ir jų priekabų bei tokioms transporto priemonėms skirtų sistemų, sudėtinių dalių ir jų atskirų techninių mazgų EB patvirtinimo) (Nutarimas dėl EB transporto priemonių patvirtinimo, toliau – EG-FGV) 6 ir 27 straipsniai

Bürgerliches Gesetzbuch (Civilinis kodeksas, toliau – BGB) 31 straipsnis, 823 straipsnio 2 dalis ir 826 straipsnis

Strafgesetzbuch (Baudžiamasis kodeksas, toliau – StGB) 263 straipsnio 1 dalis

Bylos aplinkybių ir proceso santrauka

- 1 Ieškovas 2015 m. gegužės 3 d. įsigijo iš automobilių prekiautojo naują automobilį *Skoda* už 31 127 EUR kainą.
- 2 Lengvajame automobilyje yra įrengtas EA 189 tipo variklis, kurio tiekėja buvo atsakovė. Autentiška variklio programinė įranga padėjo sumažinti išskiriamų azoto teršalų kiekį valdžios institucijoms atliekant bandymus, nes variklyje įrengta dviem režimais veikianti išmetamųjų dujų recirkuliacijos sistema. 1 režimas yra azoto teršalų mažinimo režimas, kurio išmetamųjų dujų recirkuliacijos norma gana didelė, 0 režimas – kietųjų dalelių teršalų mažinimo režimas, kurio išmetamųjų dujų recirkuliacijos norma yra mažesnė. Variklio valdymo įtaiso programinė įranga atpažįsta, ar su transporto priemone dalyvaujama įprastame eisme, ar ji yra ant techninių bandymų stendo siekiant nustatyti išmetamųjų teršalų kiekį. Įdiegta programine įranga per bandomąjį ciklą ar bandymą stende išsiskiriant azoto teršalams paleidžiama 1 režimo variklio programa, taip pasiekiamas mažesnis azoto oksidų kiekis ir išlaikomos teisės aktuose nustatytos išmetamųjų dujų ir pagal Euro 5 išmetamųjų teršalų standartą nustatytos ribinės vertės. Kai dalyvaujama eisme, realiomis važiavimo sąlygomis transporto priemonė veikia 0 režimu. Tokiais atvejais išmetami teršalų kiekiai neatitinka atsakovės, kaip šios transporto priemonės gamintojos, atitikties liudijime nurodytų verčių.

- 3 Atsakovė sukūrė ir sumontavo išderinimo įtaisą, vykdydama valdybos nurodymą ar bent valdybai pritarus pristatė atitinkamai manipuliuojamus variklius grupei pavaldžioms įmonėms sąmoningai, siekdama sumažinti savo kaštus galutinių vartotojų sąskaita, gauti kuo didesnę pelną iš masinio pardavimo ir įgyti konkurencinį pranašumą prieš besivaržančius transporto priemonių gamintojus. Buvo galima ne tik nuspėti, kad grupei pavaldžios įmonės naudos manipuliuojamus variklius ir perparduos lengvąjį automobilį klientui, iš esmės tokia ir buvo atsakovės darbuotojų veiksmų prasmė ir tikslas. Siekis suklaidinti apgaulės neįtariančias patvirtinimą išduodančias institucijas ir galutinius vartotojus dėl tokio išderinimo įtaiso egzistavimo ir iš tikrųjų nesilaikyti teisinių nuostatų dėl išmetamųjų teršalų buvo bendro plano dalis.
- 4 Atitinkamai (kitos sutarties šalies, kaip atsakovės įrankio) suklaidintas ieškovas įsigijo transporto priemonę, siekdamas dalyvauti su ja viešajame eisme. Ieškovas nebūtų jos pirkęs, jei būtų žinojęs, kad materialinės registravimo sąlygos netenkinamos, todėl kyla rizika, kad jis (ilgainiui) negalės naudotis transporto priemone pirmiau nurodytu tikslu, nes jos eksploatacija turės būti nutraukta. Ieškovas naudoja transporto priemonę nuo pirkimo dienos.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 5 Ieškovas reikalauja iš atsakovės gražinti lengvojo automobilio pirkimo kainą. Jis mano, kad iš pirkimo kainos neturi būti išskaičiuota kompensacija už naudojamą pagal nuvažiuotų kilometrų skaičių.
- 6 Atsakovė nurodo, kad jos naudojama programinė įranga yra tik variklio sandaros patobulinimas. Be to, ribinės vertės tikromis važiavimo sąlygomis neturi reikšmės, nes teisės aktų leidėjas nusprendė nustatyti ribines vertes laboratorijos sąlygomis.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 7 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas nagrinėja atsakovės deliktinę atsakomybę pagal BGB 826 straipsnį.
- 8 Teismas pirmiausia nustatė, kad nagrinėjamame lengvajame automobilyje yra sumontuotas neteisėtas išderinimo įtaisas, kaip tai suprantama pagal Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalį ir 3 straipsnio 10 punktą. Atitinkamas *Kraftfahrtbundesamt* (Motorinių transporto priemonių federalinė tarnyba) sprendimas yra galutinis ir sukelia privalomus teisinius padarinius civiliniame procese.
- 9 Atsakymas į klausimą, ar taip pat pažeidžiamos EG-FGV 6 straipsnio 1 dalies ir 27 straipsnio nuostatos, kurios yra grindžiamos Direktyvos 2007/46 18 straipsnio 1 dalimi ir 26 straipsnio 1 dalimi, priklauso nuo atitikties liudijimo aiškinamojo turinio ir reikšmingumo, kuris Vokietijoje yra ginčijamas.

- 10 Remiantis viena nuomone neturi reikšmės, ar konkreči transporto priemonė atitinka teisinius reikalavimus, svarbu vien tai, kad liudijimą būtų išdavęs tikrasis gamintojas ir kad jis būtų priskirtas patvirtintam tipui, t. y. kad pareiškimas atitiktų tam tikrus formalius reikalavimus, net jei jo turinys būtų neteisingas. Dėl šios priežasties draudžiamo išderinimo įtaiso įrengimas neturi įtakos atitikties liudijimo galiojimui.
- 11 Remiantis priešinga nuomone, toks liudijimas kartu laikomas pareiškimu, jog transporto priemonė atitinka visus taikytinus galiojančius Sąjungos teisės aktus, o tai reiškia, kad esant draudžiamam išderinimo įtaisui atitikties liudijimas yra neteisingas, taigi negaliojantis, ir dėl šios priežasties transporto priemonė laikoma pateikta į rinką be galiojančio liudijimo (EG-FGV 27 straipsnio 1 dalies pažeidimas), be to, pažeidžiama gamintojo pareiga išduoti galiojantį liudijimą pagal EG-FGV 6 straipsnio 1 dalį.
- 12 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas, remdamasis Reglamento Nr. 385/2009 priede nustatytu tikslu, pagal kurį atitikties liudijimas yra „transporto priemonės gamintojo pareiškimas pirkėjui, siekiant jį patikinti, kad įsigyta transporto priemonė atitinka teisės aktus, galiojusius Europos Sąjungoje tuo metu, kai ji buvo pagaminta“, daro išvadą, kad formalus požiūris yra netinkamas, o atitikties liudijimo aiškinimo turinys – platesnis, kaip teigiama priešingoje nuomonėje.
- 13 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas teigia, kad grupei pavaldžios įmonės pagamintos transporto priemonės, kurioje įmontuotas atsakovės pagamintas variklis su draudžiamu išderinimo įtaisu, pateikimas į rinką, suklaidinus patvirtinimą išduodančias institucijas ir galutinį vartotoją, yra tyčinė gerai moralei prieštaraujanti žala pagal BGB 826 straipsnį. Transporto priemonės gamintojo ir automobilių pardavėjo apgaulė, remiantis netiesioginės kaltės principais, priskiriama atsakovei. Nesant pakankamai argumentų neįmanoma remtis slaptu atsakovės, kaip variklio tiekėjos, ir automobilio gamintojo susitarimu.
- 14 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas išnagrinėjo ir patvirtino, kad tenkinamos visos BGB 826 straipsnio taikymo sąlygos. Teismas taip pat pažymi, kad deliktinė atsakomybė pagal BGB 826 straipsnį ribojama žala, kurią apima pažeisto reikalavimo ar draudimo apsaugos sritis, ir kad teisę į kompensaciją turi tik asmuo, tiesiogiai nukentėjęs dėl prieštaravimo gerai moralei, arba asmuo, dėl prieštaravimo gerai moralei patiriantis žalą kaip trečioji šalis, ne tik kaip tiesiogiai nukentėjusiojo atspindys. Taip yra tuomet, kai tam tikra norma taip pat siekiama bent apsaugoti privačius asmenis ar atskiras asmenų grupes nuo tam tikrų teisinių gėrių pažeidimo. Be to, atsakomybė kyla tik dėl žalingų pasekmių, kylančių iš grėsmių, kurioms užkardyti buvo priimta pažeista norma. Būtina išnagrinėti pažeistos normos prasmę ir taikymo sritį ir išsiaiškinti, ar šia norma buvo siekiama išvengti nurodomos žalos.

- 15 Vokietijoje prieštaringai vertinamas klausimas, ar atsakomybė tokiais atvejais, kaip nagrinėjamas, turi būti koreguojama atsižvelgiant į tikslą apsaugoti.
- 16 Tiesiogiai nesiejant gerai moralei prieštaraujančių veiksmų su atsakovės inicijuotu Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalies pirmo sakinio arba EG-FGV 6 ir 27 straipsnių pažeidimu, bet grindžiant juos tik (būtent) galutinio vartotojo klaidinimu, susijusiu su transporto priemonės pateikimu į rinką ir turinčiu tęstinį poveikį, korekcija apsaugos tikslais nėra būtina atsižvelgiant į tai, kad suklaidintasis turi būti visapusiškai ginamas ir jam turi būti atlyginta visa dėl klaidinimo patirta žala. Jei vis dėlto visų pirma akcentuojamas atsakovės inicijuotas pateikimas į rinką naudojant draudžiamą išderinimo įtaisą, priimant sprendimą svarbiausia yra tai, ar pagal minėtas teisės nuostatas gali būti saugomi tretieji asmenys, taip pat ar transporto priemonę, kurioje įrengtas draudžiamasis išderinimo įtaisas ir (arba) kuri buvo pateikta į rinką be galiojančio atitikties liudijimo, įsigyjantis galutinis vartotojas patenka į grėsmių, kurioms užkardyti buvo nustatytos pažeistos normos, sritį.
- 17 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiančio teismo nuomone, negalima vertinti atskirai. Kalbama apie neatskiriamus bendro proceso ir bendro plano aspektus. Kaltinimo dėl moralės normų pažeidimo pagrindas – išmetamųjų teršalų standartų nesilaikymas. Atsižvelgiant į tai, atsakomybė gali būti grindžiama BGB 826 straipsniu su sąlyga, kad išmetamųjų teršalų standartų tikslas nėra vien refleksinė atitinkamo galutinio vartotojo apsauga ir kad vartotojas visų pirma turėjo būti apsaugotas nuo nurodomos žalos.
- 18 Vokietijos jurisprudencijoje nesutariama, ar EG-FGV 6 ir 27 straipsniai arba Direktyvos 2007/46/EB 18 straipsnio 1 dalis ir 26 straipsnio 1 dalis ir (arba) Reglamento Nr. 715/2007 5 straipsnio 2 dalis gali padėti apsaugoti trečiųjų asmenų interesus, t. y. ar šiomis nuostatomis taip pat saugotina individualių automobilių pirkėjų pasirinkimo laisvė ir jų turtas, be to, ar transporto priemonės, kurioje įrengtas draudžiamas išderinimo įtaisas, įsigijimas patenka į grėsmių, kurioms užkardyti buvo nustatytos pažeistos normos, sritį.
- 19 Teigiama, kad minėtos teisės nuostatos nelaikytinos apsaugos normomis, nes jų tikslas nėra apsaugoti transporto priemonės įgijėjo turtą, jomis veikia siekiama užtikrinti kelių eismo saugumą, sveikatos apsaugą, aplinkos apsaugą ir energijos vartojimo efektyvumą.
- 20 Kita vertus, tvirtinama, jog nėra blogai, kai pažeistomis normomis visų pirma siekiama tenkinti bendruosius interesus, jei privataus asmens apsauga, kaip galima spręsti šioje byloje, priskirtina minėtos normos funkcijų sričiai ir nėra vien jos pasekmė. Be to, kiek tai susiję su Europos Sąjungos normomis, reikia pažymėti, kad reikalavimai atlyginti žalą siekiant užtikrinti veiksmingą Europos Sąjungos teisės įgyvendinimą pripažintini ir tuo atveju, kai pažeistomis normomis nėra siekiama individualios apsaugos tikslo. Apie individualią apsaugą taip pat galima spręsti iš jau minėto funkcijos aprašymo Reglamento Nr. 385/2009 priede.

- 21 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas negali įvertinti, kuris aiškinimas yra teisingas, visų pirma atsižvelgiant į pakankamą Direktyvos 2007/46/EB 18 straipsnio 1 dalies, 26 straipsnio 1 dalies ir 46 straipsnio įgyvendinimą, laikantis Europos teisės principų ir remiantis Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija. Teisingumo Teismo prašoma pateikti privalomojo pobūdžio aiškinimą šiuo klausimu.
- 22 Dėl trečiojo prejudicinio klausimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas nurodė, kad ieškovas atsakymų į pirmąjį klausimą, pirmojo klausimo a dalį ir (arba) antrąjį klausimą atveju turi teisę būti gražintas į tokią padėtį, kurioje jis būtų, jei nebūtų sudaręs sutarties dėl lengvojo automobilio. Jis gali reikalauti gražinti pirkimo kainą palaipsniui, perduodamas transporto priemonę ir perleisdamas nuosavybės teisę.
- 23 Vis dėlto atsižvelgiant į tai, kad ieškovas naudojo įsigytą transporto priemonę ne vienus metus po pirkimo ir ją vis dar naudoja, kyla dar vienas sprendimui priimti svarbus klausimas: ar naudos kompensavimo požiūriu ieškovas privalo atlyginti už naudojamąsi transporto priemonę.
- 24 Atsakomybę reglamentuojančiuose Vokietijos teisės aktuose vyrauja principas, kad atlyginama tik žala, o žalą patyręs nukentėjęs asmuo negali praturtėti. Atitinkamai, be kita ko, dalijamasi nauda. Apskaičiuojant žalą turi būti atsižvelgiama į naudą, jei atsakomybę sukėlęs įvykis suteikė tinkamu priežastiniu ryšiu susijusios naudos nukentėjusiam asmeniui, o šios naudos įskaitymas atitinka pareigos atlyginti žalą esmę ir tikslą, t. y. nelaikytinas pernelyg didele našta nukentėjusiam asmeniui ir nepagrįstai neatleidžia žalą sukėlusio asmens nuo atsakomybės.
- 25 Vokietijoje vyrauja labai prieštaringos nuomonės, ar tokiomis aplinkybėmis, kaip šioje byloje, visų pirma atsakomybės pagal BGB 826 straipsnį atveju, kompensuojama nauda.
- 26 Prieštaraujant naudos kompensavimui pareiškama, kad kaltinimas apgaule sudarius pirkimo sutartį yra nesuderinamas su gautos naudojimosi naudos įskaitymu, atsižvelgiant į tai, kad ieškovas ketino ne nuomoti, o pirkti transporto priemonę. Be to, už apgaulę atsakantis gamintojas vis dėlto neturėtų net ir laikinai gauti pridėtinės vertės iš prekės pardavimo, kuriuo yra kaltinamas, apskaičiuodamas žalą. Priešingu atveju susiklostytų situacija, kad grynai ekonominiu požiūriu atsakomybė jam neturėtų reikšmės. Mokėjimas už naudojamąsi taip pat draudžiamas veiksmingo Sąjungos teisės įgyvendinimo tikslais.
- 27 Manantieji kitaip teigia, jog nėra neteisinga pasidalyti nauda, atsižvelgiant į tai, kad dėl naudojimosi fakto įgyta piniginė nauda, o atsisakymas neturi kompensuojamojo poveikio. Įskaičius gautą naudą nėra neteisingai sumažinama žalą padariusio asmens kaltė. Atsakomybę reglamentuojančios teisės funkcija nėra atgaline tvarka įteisinti žalą padariusio asmens veiksmus viršijant sutarties

grąžinimo į ankstesnę padėtį tikslą. Ieškovas gavo iš naudojimosi naudą, kuri nebūtų išlikusi be žalą sukėlusio įvykio. Ieškovas būtų vairavęs transporto priemonę ir nenutikus žalą sukėlusiam įvykiui, taigi būtų pasinaudojęs atsiradusiu privalumu pasinaudoti transporto priemone. Šiuo klausimu dėl atsakovės veiksmų jis neatsidūrė mažiau palankioje padėtyje.

- 28 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą teikiantis teismas yra linkęs įskaityti naudą, bet negali įvertinti, ar tai nėra visiškai arba iš dalies draudžiama atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisę.

DARBINIS VERTINIMAS